

ارزیابی و اولویت‌بندی جاذبه‌های اکوتوریسم (روستاهای هدف گردشگری استان چهارمحال و بختیاری)

داریوش رحیمی: استادیار اقلیم‌شناسی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران*
محمود رنجبردستانی: کارشناس ارشد برنامه‌ریزی گردشگری، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران

دریافت: ۱۳۹۰/۳/۱۵ - پذیرش: ۱۳۹۱/۱/۲۲، صص ۱۵۰-۱۳۱

چکیده

گردشگری روستایی، یکی از مفاهیم و اشکال توسعه پایدار روستایی است که در آن از منابع موجود در مناطق روستایی استفاده می‌شود. این گونه توسعه، کمترین تاثیر مخرب را دارد، یا اصولاً فاقد چنین آثاری است و باعث ارتقای سطح بهره‌وری در مناطق روستایی، ایجاد اشتغال، اصلاح توزیع درآمد، حفظ محیط روستا و فرهنگ بومی، جلب مشارکت مردم بومی و محلی و ... خواهد شد از آنجا که همه روستاهای کشور دارای قابلیت توسعه در زمینه گردشگری را ندارند و یا این قابلیت بسیار ضعیف است، معاونت سرمایه‌گذاری سازمان میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی اقدام به انتخاب روستاهایی که دارای قابلیت بالاتری در زمینه گردشگری نسبت به سایر روستاها هستند نموده است، این روستاها در سطح کشور به روستاهای هدف گردشگری معروفند. در این مقاله، با استفاده از روش AHP (تحلیل سلسله مراتبی) پس از تعریف معیارها و زیر معیارهایی از میان ۱۲ روستای مصوب هدف گردشگری در استان چهارمحال و بختیاری ۳ روستا به عنوان اولویت‌های نخست سرمایه‌گذاری مورد گزینش قرار گرفته‌اند، از آنجا که معیارها و زیر معیارهای مورد نظر برای اولویت‌بندی و مکانیابی از ارزش و اعتبار متفاوتی برخوردار هستند، بنابراین، روش سلسله مراتبی (AHP) روشی مناسب است که در آن اهمیت هر یک کدام از معیارها که ترکیبی از معیارهای کمی و کیفی است مدنظر قرار می‌گیرد. نتایج تحقیق نشان داد که روستاهای ده چشمه، هوره و آتشگاه به ترتیب از شرایط بهتری به منظور سرمایه‌گذاری برخوردار هستند و به ترتیب اولویت ۱ تا ۳ را به خود اختصاص داده و سایر روستاها در اولویت‌های بعدی قرار دارند که در این میان روستای دزک اولویت آخر (اولویت ۱۲) را به خود اختصاص داده است.

واژه‌های کلیدی: روستا، گردشگری، روستای هدف گردشگری، تحلیل سلسله مراتبی (AHP)

۱- مقدمه

۱-۱- طرح مسأله

امروزه گردشگری در دنیا یکی از منابع درآمد و از عوامل مؤثر در تبادلات فرهنگی بین کشورهاست و به عنوان گسترده ترین صنعت خدماتی جهان حائز اهمیت است. بنابر آمار سازمان جهانی گردشگری^۱ (WTO)، در سال ۲۰۰۰، تعداد گردشگران در سراسر جهان بالغ بر ۷۰۱ میلیون نفر بوده و از این جریان گردشگری، مبلغی حدود ۴۷۵ میلیون دلار به طور مستقیم وارد چرخه اقتصادی جهان شده است. این ارقام در سال ۲۰۰۸، برای گردشگران به ۹۲۲ میلیون نفر و درآمد حاصل از آن به ۹۴۴ میلیارد دلار رسیده است (فنی و محمدنژاد، ۱۳۸۹: ۱۰۲). هر کشوری برای جذب و کسب درآمد از این راه باید دو خصوصیت مهم داشته باشد: اول داشتن عوامل بالقوه جذب گردشگر (منابع و جاذبه‌ها) و دیگری توان ارائه خدمات و تولید محصولات گردشگری (ختایی و همکاران، ۱۳۸۷: ۳).

اندیشه پایه‌گذاری گردشگری روستایی، به منظور بازدید مناطق روستایی که شامل اهداف تفریحی می‌شد در ابتدا در اثر صنعتی شدن و شهرنشینی سریع جوامع غربی طی قرن ۱۹ در کنار عواملی چون توسعه حمل و نقل، افزایش درآمد و اوقات فراغت پدید آمد و این امکان را ایجاد کرد که تعداد افراد بیشتری از روستاها دیدن کنند. اساسا تحول تدریجی جامعه از شکل روستایی به سبکی که عمدتا شهری بود، عامل اصلی توسعه گردشگری روستایی بوده است (شارپلی، ۱۳۸۰: ۴).

گردشگری روستایی یکی از انواع گردشگری است که شامل کلیه فعالیت‌های گردشگری در محیط روستایی با توجه به فرهنگ و بافت سنتی روستایی، هنر و صنایع روستایی، آداب و رسوم سنتی که دربرگیرنده گردشگری کشاورزی، گردشگری سبز، گردشگری مزرعه‌ای و گردشگری غذایی و شکار است (قادری، ۱۳۸۳: ۲۲).

امروزه نیز توسعه گردشگری روستایی و جوامع محلی به دلیل جهانی شدن و پیش به سوی دهکده جهانی رفتن اهمیت روزافزونی یافته است چرا که جهانی شدن فرهنگ‌های سنتی، آداب و رسوم قدیمی و فولکلورهای جوامع سنتی را از بین می‌برد و بدین دلیل این ویژگی‌ها در شهرها کم رنگ شد و تنها جایی که می‌تواند حافظ این سنت‌ها باشد محیط‌های روستایی و دهکده‌های قدیمی است (رضوانی، ۱۳۸۷: ۴۷).

۱-۲- اهمیت و ضرورت

یکی از رویکردهای اصلی دولت در راستای رفع محرومیت و ایجاد محرک‌های توسعه، در راستای تحقق اهداف تعیین شده در سند چشم انداز بیست ساله کشور (که در آن سالانه به ورود ۲۰ میلیون گردشگر خارجی تأکید شده است) بهره‌گیری از توان‌های مناطق محروم بلاخص روستاها، مقوله گردشگری است. بررسی و شناخت جاذبه‌ها و ارائه خدمات در هر برنامه‌ریزی و طرح گردشگری، از مطالعات پایه و اساسی است. بدین منظور سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری با انتخاب روستاهای هدف گردشگری گامی مهم در این راستا برداشت. اما محدودیت‌های مربوط به تامین اعتبارات

1- World Tourism Organisation

ویکتوریا در استرالیا) با استفاده از تکنیک سلسله مراتب (AHP) ضمن طبقه‌بندی پارک به ۴ سطح از نظر توان‌های گردشگری به این نتیجه رسیدند که، تحلیل سلسله مراتبی می‌تواند در انتخاب محل مناسب به گردشگران و در اولویت‌بندی سرمایه‌گذاری و حفاظت از محیط زیست به مدیران یاری رساند

هریسون^۷ (2007): به توصیف و ارزیابی عملیات توریستی انجام شده در دهکده‌ای در نزدیکی رودخانه گراند در کاربین شمالی پرداخته است. طی این عملیات با تأکید بر حفاظت از منابع و حیات طبیعی رودخانه و ساخت و سازهای انجام شده از سال ۲۰۰۴ به بعد به جذب توریست فراوان و بالا بردن توان اقتصادی منطقه منجر شده است.

جیا و هنگ^۸ (2007): در ارزیابی مناطق و جوامع توریستی (مطالعه موردی استان‌های جنوب غربی چین) با استفاده از تکنیک AHP و PCA به بررسی ۴ عامل تولید، بازار، صنعت و مشارکت مردمی در بخش گردشگری آنها پرداختند و به این نتیجه رسیدند که استان‌های سیچوان^۹ و یونیان^{۱۰} دارای بهترین شرایط، استان‌های چونگ کین^{۱۱} و گوانگ ژی^{۱۲} وضعیت متوسط و استان‌های گویی ژو^{۱۳} و تبت^{۱۴} از وضعیت ضعیفی برخورداراند.

در داخل کشور عشوری (۱۳۸۹) به ارزیابی توانایی مناطق طبیعت‌گردی با استفاده از روش‌های تجزیه تحلیل چند معیاره دهستان لواسان کوچک پرداخته و

مورد نیاز برای توسعه زیر ساخت‌ها این سیاست اجرایی را با مشکلات عدیده ای رو برو ساخته است یکی از اقدامات مهم در این خصوص اولویت‌بندی روستاهای هدف گردشگری است که در تحقیق حاضر به آن پرداخته شده است.

۱-۳-هدف از تحقیق

در این تحقیق به ارزیابی و اولویت‌بندی روستاهای هدف گردشگری استان چهارمحال و بختیاری با استفاده از تحلیل سلسله مراتبی (AHP)، به منظور سرمایه‌گذاری و تجهیز امکانات لازم جهت توسعه گردشگری روستایی پرداخته شد است.

۱-۴-پیشینه پژوهش

بحث از اولویت‌بندی مناطق مختلف گردشگری به منظور افزایش بهره‌وری از امکانات موجود و منابع محدود در دسترس در مناطق مختلف جهان و کشور مورد توجه بوده است. در ادامه به برخی از این مطالعات اشاره می‌گردد.

پیریسکین^۲ 2001، دینت^۳ 2002، هونگ^۴ 2006 بندر^۵ 2008 به ترتیب به مطالعه در منطقه ساحلی مرکزی غرب استرالیا، پارک‌های ملی در استرالیا، منطقه جنگلی یی چان در شمال شرقی چین، مقاصد گردشگری ویرجینیای غربی امریکا با استفاده از تکنیک سلسله مراتبی (AHP) به منظور اولویت‌بندی مناطق گردشگری پرداخته‌اند.

-دانگ و کینگ^۶ (2002): در ارزیابی جاذبه‌های

طبیعی برای گردشگری (نمونه موردی پارک ملی

⁷ -Harison

⁸ - Jia & Hong

⁹ -Sichuan

¹⁰ -Yunnan

¹¹ -Chongqin

¹² -Guangxi

¹³ -Guizhou

¹⁴ -Tibet

² -priskin

³ -Dent

⁴ -Huang

⁵ -Bender

⁶ -Dang & King

۱-۵-سئوال‌ها و فرضیه‌ها

سئوال‌ها

- کدامیک از معیارها انتخاب شده بیشترین تاثیر را در اولویت‌بندی روستاهای هدف گردشگری دارند؟

- کدامیک از روستاهای هدف گردشگری استان چهارمحال و بختیاری از پتانسیل بالاتری به منظور توسعه گردشگری روستایی برخوردار است؟

فرضیات

- به نظر می‌رسد جاذبه‌های گردشگری روستا بیشترین تاثیر را در اولویت‌بندی روستاهای هدف گردشگری استان دارند.

- به نظر می‌رسد روستای ده چشمه پتانسیل بالاتری برای توسعه گردشگری روستایی دارد.

۱-۶- روش تحقیق

با توجه به مؤلفه‌های مورد بررسی و ماهیت موضوع، رویکرد حاکم بر این پژوهش «توصیفی-تحلیلی» است. این تحقیق از نظر هدف، کاربردی بوده و در بخش ادبیات تحقیق، برای جمع‌آوری اطلاعات از روش اسنادی و کتابخانه‌ای و میدانی استفاده شده است. در راستای اولویت‌بندی روستاهای ۱۲ گانه استان پس از تعیین مبانی نظری و تعریف معیارهای اصلی موثر در انتخاب و توسعه فعالیت‌های گردشگری، آمار و اطلاعات مورد نیاز از طریق بررسی‌های میدانی جمع‌آوری شده است و برای گردآوری اطلاعات در این تحقیق از تکنیک‌های مصاحبه، مشاهده و فیش برداری استفاده شده است. در ضمن برای انتخاب معیارها ابتدا مجموعه‌ای از معیارها شناسایی شد و در نهایت، با استفاده از دو شیوه تجارب داخلی و خارجی و نیز مصاحبه با

به این نتیجه رسید که تجزیه و تحلیل چند معیاره موجب بالا بردن دقت در ارزیابی برای مکان‌یابی شده و معیارها را از حالت کیفی خارج می‌کند. بمانیان و همکاران (۱۳۸۸) به بررسی مدل پیشنهادی برای پیاده سازی گردشگری الکترونیک در طرح‌های هادی توسعه گردشگری روستایی پرداختند. میرکتولی و صادقی (۱۳۸۹) در مقاله‌ای به بررسی وضعیت گردشگری روستایی و نقش آن در رونق صنایع دستی روستای استرآباد جنوبی گرگان پرداختند. از دیگر کارهای ارائه شده می‌توان به: تاثیر توسعه گردشگری روستایی بر اشتغال در منطقه اورامانات کرمانشاه (میرزایی، ۱۳۸۸) راهکارهای توسعه گردشگری روستایی با استفاده از مدل SWOT: دهستان لوسان کوچک (افتخاری و مهدوی، ۱۳۸۵)، تحلیلی بر گردشگری روستایی پیرامون کلانشهر مشهد (مافی و سقایی، ۱۳۸۷)، عوامل موثر در توسعه گردشگری روستایی، روستاهای حاشیه زاینده‌رود (طالب و همکاران، ۱۳۸۷)، گردشگری روستایی و لزوم توجه به آن در برنامه‌های توسعه و آبادانی روستاها (راسق قزلباش، ۱۳۸۹)، مدیریت گردشگری روستایی و نقش آن در توسعه روستایی، روستاهای سمنان (سید علی پور و همکاران، ۱۳۸۹) و مطالعه نقش گردشگری روستایی در توسعه روستایی (افتخاری و قادری، ۱۳۸۱) اشاره کرد.

مطالعات صورت گرفته بر اهمیت توجه به روستاها و استفاده از توانایی‌های آنها در زمینه گردشگری و همچنین توانایی تکنیک سلسله مراتبی در اولویت‌بندی مناطق به خصوص مناطق گردشگری به منظور برنامه‌ریزی بهتر را بیان می‌کند.

تحلیل سلسله مراتبی با استفاده از روش (AHP)، بعد از تعیین سطوح سلسله مراتبی، شامل هدف، معیارها، زیر معیارها و گزینه‌ها، مقایسه زوجی بین مجموعه‌ها برای وزن دهی انجام می‌شود. در عین وزن دهی به مجموعه‌ها، تجزیه و تحلیل سازگاری قضاوت‌ها صورت می‌گیرد، که باید کمتر از ۰/۱ باشد. پس از وزن دهی تمام معیارها، زیر معیارها و گزینه‌ها، مقایسه کلی گزینه‌ها نسبت به هدف انجام و نتیجه مقایسه به صورت نمودار ظاهر می‌شود (خورشید دوست و عالی، ۱۳۸۸:۱). روستاهای مورد مطالعه براساس معیارها که دارای ویژگی‌هایی چون قابل درک بودن، داشتن بنیان مفهومی مناسب، معنی دار بودن، تناسب داشتن با واقعیت‌ها، مرتبط بودن با موضوع، برخوردار بودن از سادگی، برخوردار بودن از اعتبار علمی (دفتر برنامه‌ریزی توسعه روستایی: ۱۳۸۶، ۲۲۰) هستند، به شرح زیر انتخاب شده‌اند.

جدول ۱- معیارها و زیر معیارهای انتخاب شده به منظور اولویت بندی روستاها

معیار اصلی	زیر معیار
ویژگیهای طبیعی روستا	وضعیت اقلیمی روستا - وضعیت بصری - تعداد ماههای قابل بازدید
جاذبه‌های گردشگری روستا	جاذبه‌های طبیعی - سوغات محلی - محصولات کشاورزی - صنایع دستی - مراسم و آیین خاص - ورزش‌های بومی محلی - غذاهای محلی
خدمات بهداشتی و درمانی روستا	فاصله تا بیمارستان - درمانگاه - خانه بهداشت
تاسیسات زیربنایی روستا	اب اشامیدنی - برق - گاز - مخابرات
تجهیزات و خدمات روستا	سوپر مارکت - بانک - پارکینگ - فاصله تا پمپ بنزین - فاصله تا نزدیکترین کلانتری - تعمیر گاه - مسجد
فاصله تا مراکز گردشگر فرست	نزدیکترین مرکز استان همجوار، مرکز استان - مرکز شهرستان - فاصله تا نزدیکترین شهر
نوع جاده دسترسی به روستا	اسفالت - شوسه - خاکی
وضعیت مراکز اقامتی در روستا	فاصله تا هتل - مهمانپذیر - منازل و ویلاهای اجاره ای واقع در روستا
وضعیت مراکز پذیرایی در روستا	رستوران - سفره خانه سنتی - کبابی

- ساختن سلسله مراتب: فرایند شناسایی عناصر و ارتباط بین آن‌ها که منجر به ایجاد یک ساختار سلسله مراتبی می‌شود، ساختن سلسله مراتب نامیده می‌شود.

کارشناسان گردشگری استان تعداد ۹ معیار نهایی انتخاب شد، در ضمن برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از مدل AHP و نرم افزار Expert Choice استفاده شده است.

فرایند تحلیل سلسله مراتبی (AHP)، روشی است منعطف، قوی و ساده که برای تصمیم‌گیری در شرایطی که معیارهای تصمیم‌گیری متضاد، انتخاب بین گزینه‌ها را با مشکل مواجه می‌سازد، استفاده می‌شود (Bertolini, 2006:424). این روش برای اولین بار در سال ۱۹۸۰ توسط توماس آل. ساعتی، برای بیان تصمیم‌گیری‌های چند معیاره پیشنهاد شد. ساعتی معتقد است که فرایند تحلیل سلسله مراتبی یک فن برای تصمیم‌گیری‌های پیچیده است که تصمیم صحیح را تعیین کنیم. بنابراین، AHP به برنامه‌ریز کمک می‌کند تا یکی از مناسب‌ترین گزینه‌ها برای رفع مشکلات انتخاب نماید (Saaty, 2008:108). در فرایند

در واقع برای به کارگیری روش (AHP)، در فرایند ارزیابی، پنج مرحله اساسی به شرح زیر انجام می‌شود

- تعیین ضریب اهمیت گزینه‌ها: بعد از تعیین ضریب اهمیت معیارها و زیر معیارها، ضریب اهمیت گزینه‌ها تعیین شده‌اند. در این مرحله ارجحیت هر یک از گزینه‌ها، در ارتباط با زیر معیارها و اگر معیاری، زیر معیاری نداشته باشد، مستقیماً با خود آن معیار مورد داوری و قضاوت قرار گرفته است. فرایند به دست آوردن ضریب اهمیت هر یک از گزینه‌ها نسبت به معیارها، مانند تعیین ضریب اهمیت معیارها نسبت به هدف است. در هر دو حالت قضاوت‌ها بر مبنای مقایسه دو دویی معیارها یا گزینه‌ها و بر اساس مقیاس ۹ کمیتی ساعتی صورت پذیرفته و در نتیجه ماتریس مقایسه دو دویی معیارها یا گزینه‌ها ثبت شده‌اند و از طریق نرمالیزه کردن ردیف این ماتریس‌ها، ضرایب مورد نظر به دست آمده است. با این حال باید به تفاوتی عمده در این مقایسه‌ها اشاره کرد. مقایسه گزینه‌های مختلف نسبت به معیارها و زیر معیارها (اگر زیر معیاری نداشته باشد)، صورت می‌پذیرد. در صورتی که مقایسه معیارها با یکدیگر نسبت به هدف مطالعه صورت می‌پذیرد. بنابراین، به جای این که سؤال شود معیار A در دست‌یابی به هدف چقدر از معیار B مهم‌تر است؟ در مقایسه گزینه‌ها، سؤال بدین ترتیب مطرح می‌شود که گزینه A در ارتباط با زیر معیار X، چقدر بر گزینه B ارجحیت دارد (خورشید دوست و عادل، ۱۳۸۸: ۳۰).

- بررسی سازگاری در قضاوت‌ها: یکی از مزیت‌های فرایند تحلیل سلسله مراتبی، تعیین امکان برای سازگاری در قضاوت‌های انجام شده برای تعیین ضریب اهمیت معیارها و زیر معیارها است. ساز و کارهایی که ساعتی برای بررسی سازگاری در قضاوت‌ها در نظر گرفته است، محاسبه ضریبی به نام

سلسله مراتبی بودن ساختار به این دلیل است که عناصر تصمیم‌گیری (اهداف، معیارها، زیرمعیارها و گزینه‌ها) را می‌توان در سطوح مختلف خلاصه کرد (Bowen, 1993: 333). بنابراین، اولین قدم در فرایند تحلیل سلسله مراتبی، ایجاد یک ساختار سلسله مراتبی از موضوع مورد بررسی است که در آن اهداف، معیارها، زیرمعیارها، گزینه‌ها و ارتباط بین آن‌ها نشان داده می‌شود.

- تعیین ضریب اهمیت معیارها و زیر معیارها: برای تعیین ضریب اهمیت معیارها و زیر معیارها، روش‌های مختلفی وجود دارد که معمول‌ترین آنها، مقایسه دو دویی است. در این روش معیارها، دو به دو با یکدیگر مقایسه می‌شوند و درجه اهمیت هر یک از آنها نسبت به دیگری مشخص می‌شود (Bowen, 1990: 135). در این پژوهش از روش استاندارد (ارائه شده توسط ساعتی)، استفاده شده است، روش کار به این ترتیب است که، به هر مقایسه دو دویی، یک عدد ۱ تا ۹ داده می‌شود. معنی هر عدد در جدول (۲)، مشخص شده است. پس از وزن دهی، وزن‌ها نرمالیزه می‌شود. نرمالیزه کردن وزن‌ها از تقسیم هر سطر ماتریس مقایسه دو دویی به جمع هر ستون به دست می‌آید. در مرحله آخر فرایند سلسله مراتبی میزان اهمیت هر یک از معیارها تعیین می‌شود.

جدول ۲- جدول تناسب ۹ کمیت ساعتی، برای مقایسه دو دویی

ارزش	تناسب پارامتر
۱	پارامتر A در مقایسه با پارامتر B اهمیت یکسانی دارد.
۳	پارامتر A در مقایسه با پارامتر B اهمیت متوسطی دارد.
۵	پارامتر A در مقایسه با پارامتر B اهمیت زیادی دارد.
۷	پارامتر A در مقایسه با پارامتر B اهمیت نسبتاً زیادی دارد.
۹	پارامتر A در مقایسه با پارامتر B اهمیت خیلی زیادی دارد.
۲، ۴، ۶، ۸	ارزش‌های مابین

منبع (Bowen, 1990: 135)

شاخص ناسازگاری را از طریق رابطه زیر به دست آمد (قدسی پور، ۱۳۸۷: ۷۳-۷۱).

رابطه (۱):

$$CI = \frac{\lambda_{max} - n}{n - 1}$$

رابطه (۲):

$$CR = \frac{CI}{RI}$$

در ضمن مقدار RI، از جدول زیر استخراج می‌شود:

ضریب ناسازگاری (Incompatibility Ratio) IR، است. این ضریب باید کمتر از ۰/۱ باشد. استفاده از این ضریب به تجزیه و تحلیل تصمیم قبل از انتخاب نهایی مکان کمک می‌کند (خورشید دوست و عادل، ۱۳۸۸: ۳۰). برای محاسبه نرخ ناسازگاری، ابتدا ماتریس مقایسه زوجی (A) را در بردار وزن (W)، ضرب می‌شود تا تخمین مناسبی از $\lambda_{max} W$ به دست آید. به عبارتی، $A \times W = \lambda_{max} W$ باشد. با تقسیم مقدار $\lambda_{max} W$ بر W مربوطه مقدار λ_{max} محاسبه شد، سپس متوسط λ_{max} را محاسبه کرده و مقدار

جدول ۳- مقادیر RI ماتریس‌های تصادفی

۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	N
۵۹/۱	۵۷/۱	۵۶/۱	۴۸/۱	۵۱/۱	۴۹/۱	۴۵/۱	۴۱/۱	۳۲/۱	۲۴/۱	۱۲/۱	۹/۰	۵/۰	۰	RI

شرقی در مرکز رشته کوه‌های زاگرس قرار دارد این استان از شمال و مشرق به استان اصفهان و از جنوب به استان کهگیلوی و بویر احمد از غرب به استان خوزستان و از شمال غرب به استان لرستان محدود است. در حال حاضر استان با جمعیتی نزدیک به ۹۰۰ هزار نفر دارای ۷ شهرستان به نام‌های اردل، بروجن، فارسان، شهرکرد، لردگان، کوه‌رنگ و کیار ۱۹ بخش ۳۱ شهر، ۳۹ دهستان و حدود هزارآبادی است (معاونت برنامه‌ریزی استانداری).

اگر نرخ ناسازگاری کوچکتر یا مساوی ۰/۱ باشد، سازگاری سیستم قابل قبول است و اگر بیشتر از ۰/۱ باشد بهتر است تصمیم گیرنده در قضاوت‌های خود تجدید نظر کند (Dey and Ramcharan, 2000).

۱-۷- محدوده مطالعه

استان چهارمحال و بختیاری با مساحت ۱۶۵۳۲ کیلومتر مربع در جنوب غربی کشور بین مدار ۳۱ درجه و ۹ دقیقه تا ۳۲ درجه و ۴۸ دقیقه عرض شمالی و ۴۹ درجه و ۲۸ دقیقه تا ۵۱ درجه و ۲۵ دقیقه طول

شکل ۱- نقشه روستاهای هدف گردشگری استان

۱-۷-۱- معرفی روستاهای هدف گردشگری استان چهارمحال و بختیاری:
 مشخصات روستاهای هدف گردشگری استان به شرح جدول ۴ است.

جدول ۴- مشخصات روستاهای هدف گردشگری استان

ردیف	نام روستای هدف	نوع جاذبه گردشگری	موقعیت جغرافیایی				شهرستان	شهر	شهرستان	ارتفاع (متر)	جمعیت
			فاصله تا مرکز استان	فاصله تا مرکز شهرستان	فاصله تا مرکز شهر	ارتفاع از سطح دریا					
۱	هوره	طبیعی-تاریخی	۱۸	۱۸	۵۰،۵۱	۳۲،۳۵	شهرکرد	سامان	۱۹۰۰	۲۷۰۲	
۲	یاسه چاه	طبیعی	۵۲	۵۲	۵۰،۵۱	۳۲،۳۷	شهرکرد	سامان	۱۹۰۰	۸۰۴	
۳	چلوان	طبیعی	۲۵	۲۵	۵۰،۵۲	۳۲،۳۳	شهرکرد	سامان	۱۹۵۰	۸۰۰	
۴	سوادجان	طبیعی	۴۴	۴۴	۵۰،۵۲	۳۲،۳۳	شهرکرد	سامان	۱۹۰۰	۱۶۰۰	
۵	دستگرد امامزاده	تاریخی-مذهبی	۲۰	۳۷	۵۰،۵۲	۳۲،۵	کیار	شلمزار	۲۰۵۰	۴۰۰۰	
۶	دزک	تاریخی	۱۸	۳۵	۵۰،۵۷	۳۲،۵	کیار	شلمزار	۲۳۳۰	۶۵۰۰	
۷	دیمه	طبیعی	۱۰	۱۰۰	۵۰،۱۳	۳۲،۳۰	چلگرد	چلگرد	۲۲۴۰	۲۹۵	
۸	شیخ علیخان	طبیعی	۱۲	۸۸	۵۵،۵	۳۲،۳۱	چلگرد	چلگرد	۲۲۰۰	۲۶۲	
۹	سرافاسید	طبیعی-مذهبی	۴۵	۱۳۰	۴۹،۵۱	۳۲،۴۰	چلگرد	چلگرد	۲۵۰۰	۱۱۷۹	
۱۰	آورگان	طبیعی	۴۰	۶۰	۵۰،۵۶	۳۱،۵۳	بروجن	بلداحی	۱۹۰۰	۳۶۵۰	
۱۱	ده چشمه	طبیعی	۳	۳۹	۵۰،۳۳	۳۳،۱۳	فارسان	فارسان	۲۰۰۰	۴۸۱۱	
۱۲	آتشگاه	طبیعی	۴۵	۱۶۵	۵۱	۳۱،۳۰	لردگان	لردگان	۱۳۰۰	۳۰۰	

جدول ۵- مشخصات روستاهای هدف گردشگری استان چهارمحال و بختیاری

ردیف	نام روستای	جاذبه‌های طبیعی
۱	هوره	دشت‌های زیبای لاله، چمنزارهای دلنواز، باغ‌ها ۲- دریاچه سد زاینده رود ۳- آرامگاه امامزاده بابا پیراحمد
۲	یاسه چاه	اقلیم و طبیعت مساعد با چشم‌اندازهای شگفت‌انگیز در کنار زاینده رود. ۲- تنوع گل‌ها و گیاهان خودرو
۳	چلوان	۱- طبیعت زیبا روستا و ساحلی رودخانه زاینده رود، باغات میوه روستا، نظرگاه بی بی مریم
۴	سوادجان	طبیعت زیبا روستا، باغات میوه روستا، غار آهکی و کوه محلی قیس، زیارتگاه سید سلیمان
۵	دستگرد امامزاده	طبیعت کوهستانی، منطقه حفاظت شده تنگ صباد، منطقه حفاظت شده وشکارگاه شیدان، مجموعه بنای امامزاده دستگرد، قلعه قدیمی، زیارتگاه سید ابوالقاسم
۶	دزک	قلعه دزک، باغات مصفا امیر اباد و باغ بالا، قنات گلینک و غار تخت و کوه تاپو
۷	دیمه	طبیعت، دشت لاله، چشمه دیمه، کوه دینه کیکاووس
۸	شیخ علیخان	رودکارون، ایشار، اتراق عشایر و غاریخی چما
۹	سراآسید	طبیعت کوهستانی، معماری پلکانی روستا، اتراق و کوچ عشایر
۱۰	آورگان	باغات، باغ خان(تیمسار)، دره یا تنگ سیاه، چشمه ساراه- بنای زیارتگاه عباس علی
۱۱	ده چشمه	باغات سرسبز و انبوه، تفرجگاه پیر غار و دیگر آثار تاریخی، قلعه خان، سنگ نبشه و شیرسنگی
۱۲	آتشگاه	ایشار آتشگاه، غارهای اهکی، چشمه‌ها، رودخانه خرسان، کوه شوم، جنگلهای بلوط، گیاه دارویی

۲- مبانی نظری

توریسم و ...، همراه باشد و منافع بلند مدت جامعه محلی را از طریق محافظت مستمر از منابع طبیعی تامین کند. به این ترتیب، در اکوتوریسم پایدار علاوه بر محافظت از محیط زیست و تحقق هدف‌های اجتماعی و اقتصادی، به مسائل ارزشی و اخلاقیات نیز توجه می‌شود (همان، ص ۱۲۰). به هر حال صنعت اکوتوریسم امروزه یکی از ارکان مهم گردشگری جهانی است که توجه ویژه متصدیان و مجریان امور گردشگری در دنیا را به خود جلب کرده است.

۲-۱- تعاریف و مفاهیم

الف: روستا: مجموعه زیستی سکونت است که نوع معیشت آن تا حدود زیادی با شهر متفاوت بوده و عمدتاً براساس فعالیت‌های کشاورزی، صنایع دستی و ... استوار است و همچنین سیمای ظاهری آن نیز با شهر متفاوت بوده و نهادهای اداری و دولتی موجود در آن از تنوع کمتری برخوردار است (اردستانی، ۱۳۸۷: ۵۷).

ب: گردش و گردشگر: گردش بخشی از گذران فراغت شهروندان است که به منظور ارضای نیازهای مستمر اوقات فراغت در فضاهای باز یا محیط طبیعی

اصطلاح اکوتوریسم نخستین بار در سال ۱۹۸۸ توسط هکتور سبالوس لاسکوربان به کار برده شد. در حقیقت اکوتوریسم عبارت است از گردشگری با هدف مشاهده و مطالعه طبیعت بکر، حیات وحش و فرهنگ‌های مختلف و نیز رسیدن به آرامش در محیط طبیعی است، واژه اکوتوریسم مخفف (Tourism Ecological) است که در زبان فارسی طبیعت‌گردی نام گرفته و گرایشی نو و پدیده‌ای تازه در صنعت جهانگردی محسوب می‌شود. در واقع اکوتوریسم مسافرت مسئولانه و مبتنی بر اصول پایداری به نواحی طبیعی به منظور بهره‌گیری معنوی و ارضای نیازهای روحی و روانی به گونه‌ای که با شناخت و کسب آگاهی و احترام به نظام ارزش‌های مردم محلی توأم باشد و به حفاظت از نواحی و ارتقای رفاه جامعه میزبان کمک کند (زاهدی، ۱۳۸۵: ۹۰). اکوتوریسم باید با محیط زیست سازگار باشد و به تخریب منابع طبیعی و کاهش آنها منجر نشود. با آموزش و یادگیری برای کلیه طرف‌های دخیل اعم از مردم محلی، اکوتوریست‌ها، مسئولان دولتی، متصدیان صنعت

برنامه‌ها و پروژه‌ها را می‌سنجند و تقدم و تاخر هر یک از مقولات یاد شده را نسبت به موارد مشابه را اولویت‌بندی گویند (زیاری، ۱۳۸۸: ۱۴).

۳- تحلیل یافته‌ها

بر اساس الگوریتم اجرایی ابتدا برای تعیین وزن معیارها و زیر معیارها ۲۰ پرسشنامه تهیه و طراحی گردید و سپس بین متخصصان و کارشناسان درگیر با مقوله گردشگری استان توزیع گردید تا وزن معیارها و زیر معیارها تعیین گردد.

سپس کلیه پرسشنامه‌ها در نرم افزار Expert choice ترکیب و یک پرسشنامه که در برگرفته نظر ۲۰ متخصص گردشگری استان بود فراهم شد. این وزن‌ها، با توجه به اهمیت معیارها در مقابل یکدیگر نسبت به هدف تعیین می‌شوند. در همه جداول، اعداد نمایش داده شده، براساس اهمیت معیارهای ردیف افقی، نسبت به معیارهای ردیف عمودی اند. مقایسه دو دویی و ضریب اهمیت معیارها در جدول ۵ نشان داده شده است. مقادیر بر اساس جدول ۲ تعیین شده‌اند. از آنجا که در این تحقیق از روش AHP گروهی استفاده شده است بعد از ترکیب داده‌ها مقادیر و وزن داده‌ها به صورت اعشاری در آمده‌اند. پس از مقایسه معیارهای اصلی، نوبت به زیر معیارها می‌رسد. در این مرحله برای هر معیار، زیر معیارهای آن با یکدیگر مقایسه می‌شوند. و با توجه به نظر متخصصان زیر معیارها نیز وزن خود را پیدا کردند. جدول ۶ وزن زیر معیارهای جاذبه‌های گردشگری روستا را نشان می‌دهد و در جدول ۷ وزن کلیه زیر معیارها ارائه شده است.

بیرون شهر تحقق پیدا می‌کند. گردش فعالیتی هدفمند می‌باشد و مقصود از آن رسیدن به رضایت باطنی و تجربه درونی است (مجنونیان، ۱۳۷۴: ۴۰).

ج: گردشگری: لغت گردشگری یا Tourism از کلمه Tour به معنای گشتن گرفته شده است؛ این کلمه که ریشه در لغت لاتین Turns به معنای دورزدن، رفت و برگشت بین مبدا و مقصد و چرخش دارد (حیدری، ۱۳۸۷: ۹). در فرهنگ‌های لغت فارسی، این عبارات در وصف گردشگر آمده است: جهان گردنده، آنکه در اقطار عالم بسیار سفر کند و سیاح کسی که در شهرها و کشورهای دیگر سیاحت کند (کاظمی، ۱۳۸۵: ۲۱).

د: روستای هدف گردشگری: روستاهایی هستند که به واسطه جاذبه‌های طبیعی، تاریخی، فرهنگی خاص آنها توسط سازمان میراث فرهنگی صنایع دستی و گردشگری استانها شناسایی شده‌اند تا با فراهم کردن زیرساختهای مورد نیاز زمینه توسعه گردشگری روستایی در آنها فراهم گردد.

ه: ارزیابی: از نظر لغوی واژه ارزیابی به معنی تعیین ارزش چیزی است (معین، ۱۳۷۱: ۱۹۹). همچنین در فرهنگ عمید واژه ارزیابی به معنی برآورد ارزش و بهای یک شیئی تعریف شده است. ارزیابی عبارت از تعیین تغییرات اتفاق افتاده، به عنوان نتایج برنامه‌های طراحی شده که از طریق مقایسه تغییرات عملی (نتایج) با تغییرات مورد انتظار (اهداف) و تعیین میزان تغییراتی که بر اثر برنامه حاصل آمده است انجام می‌گیرد (قربانی، ۱۳۷۴: ۴).

ی: اولویت‌بندی^{۱۵}: در لغت‌نامه دهخدا اولویت از نظر لغوی به معنای برتری و رجحان و تفوق و افضلیت و سبقت و تقدم است. اولویت معیار و ملاکی است که توسط آن هدف‌ها، خط مشی‌ها، اجرای

جدول ۶- مقایسه زوجی معیارها، برای اولویت‌بندی روستاهای هدف گردشگری استان (ضریب ناسازگاری ۰/۰۲)

وزن معیار	جاذبه‌های دسترسی روستا	فاصله تا کانونهای گردشگر فرست	خدمات درمانی	تجهیزات روستا	مراکز اقامتی	مراکز پذیرایی	تاسیسات زیربنایی روستا	ویژگی‌های طبیعی روستا	جاذبه‌های گردشگری روستا	معیار
۳۴۴	۵۸۱۹۰	۵۸۴۱۸۸	۶۳۱۹۶۴	۵۰۷۸	۶۰۰۹۸۴	۶۰۴۳۸	۴۰۹۵۳۵	۲۱۶۸۹۴		جاذبه‌های گردشگری روستا
۲۳۵	۴۸۵۰۳۴	۵۱۰۱۷	۵۰۷۳۰۳	۴۳۱۳۳۶	۴۷۸۹۳۹	۴۸۱۶۴۵	۲۰۶۹۷۴			ویژگی‌های طبیعی روستا
۱۱۸	۲۴۳۵۸	۲۱۲۰۵۱	۲۶۰۵۱۷	۲۳۵۲۱۶	۲۹۹۲۵۶	۲۹۹۲۵۶				تاسیسات زیربنایی روستا
۰۴۹	۱۰۹۸۵۶	۱۳۳۸۵۱	۱۰۳۷۱۴	۱۳۱۹۵۱	۱۱۴۸۷					مراکز پذیرایی
۰۵۰	۱۰۹۸۵۶	۱۳۳۹۷۳	۱۰۸۴۴۷	۱۳۱۹۵۱						مراکز اقامتی
۰۶۱	۱۲۱۶۷۳	۱۳۱۹۵۱	۱۶۴۳۷۵							تجهیزات روستا
۰۴۸	۱۰۹۸۵۶	۱۱۴۸۷								خدمات درمانی
۰۴۳	۱۷۴۱۱									فاصله تا کانونهای گردشگر فرست
۰۵۳										جاذبه‌های دسترسی روستا

جدول ۷- وزن زیر معیار جاذبه‌های گردشگری روستا

وزن زیر معیار	سوغات محلی	غذای محلی	ورزش بومی محلی	محصولات کشاورزی	مراسم و آیین ویژه	صنایع دستی	جاذبه‌های طبیعی	زیر معیار جاذبه‌های گردشگری روستا
۰.۲۹۲	۲,۹۳۰.۱۶	۴,۲۸۲.۲۵	۵,۲۳۱.۸۷	۳,۲۴۵.۳۴	۱,۶۴۳.۷۵	۱,۴۶۱.۴۴	جاذبه‌های طبیعی	
۰.۱۸۷	۱,۳۹۷.۱۵	۲,۹۵۴.۱۸	۳,۳۶۵.۸۷	۱,۶۴۳.۷۵	۱,۳۱۹.۵۱		صنایع دستی	
۰.۲۰۰	۲,۶۰۵.۱۷	۳,۳۶۵.۸۷	۴,۲۵۸.۲	۲			مراسم و آیین ویژه	
۰.۱۱۲	۱,۴۳۰.۹۷	۱,۸۲۰.۵۶	۲,۵۵۰.۸۵				محصولات کشاورزی	
۰.۰۴۹	۲,۱۴۱.۱۳	۱,۳۱۹.۵۱					ورزش بومی محلی	
۰.۰۶۳	۱,۵۵۱.۸۵						غذای محلی	
۰.۰۹۷							سوغات محلی	

جدول ۸- وزن زیر معیارها

وزن معیار	زیر معیار جاذبه‌های روستا	وزن	ویژگی‌های طبیعی روستا	زیر معیار	وزن	تاسیسات زیر بنایی روستا	وزن	مراکز پذیرایی	وزن	مراکز اقامتی	وزن	تجهیزات و خدمات روستا	وزن	خدمات بهداشتی روستا	وزن	فاصله تا کانون گردشگر فرست	وزن	جاذبه‌های دسترسی روستا	وزن
۱	جاذبه‌های طبیعی	۰.۲۹۲	انگیم	۳۴۵	آب اشامیدنی	۰.۴۷۰	رستوران	۰.۵۰۵	هتل	۰.۲۵۵	پارکینگ	۰.۱۴۹	بیمارستان	۰.۵۰۳	فاصله تا نزدیکترین مرکز استان	۰.۴۱۹	اسفاله	۰.۲۷۹	
۲	صنایع دستی	۰.۱۸۷	چشم انداز	۰.۵۱۴	برق	۰.۲۹۴	سفره خانه	۰.۳۸۸	مهمانپذیر	۰.۱۰۸	فاصله تا پست بنزین	۰.۱۴۵	درمانگاه	۰.۳۸۵	مرکز استان	۰.۳۳۳	شوسه	۰.۲۴۱	
۳	مراسم و آیین ویژه	۰.۲۰۰	ماه‌های قابل بازدید	۰.۱۴۱	گاز	۰.۱۰۶	کیابی	۰.۱۰۸	ویلا و منازل اجاره‌ای	۰.۵۶۲	فاصله تا کلاتری	۰.۱۰۱	خانه بهداشت	۰.۱۱۲	مرکز شهرستان	۰.۱۷۱	خاکی	۰.۰۸۰	
۴	محصولات کشاورزی	۰.۱۱۲	-	-	مخابرات	۰.۱۲۷	-	-	-	-	تعمیرگاه	۰.۲۳۶	-	-	نزدیکترین شهر	۰.۰۷۷	-	-	
۵	ورزش محلی	۰.۰۴۹	-	-	-	-	-	-	-	-	بانک	۰.۱۹۳	-	-	-	-	-	-	
۶	غذای محلی	۰.۰۶۳	-	-	-	-	-	-	-	-	سوپرمارکت	۰.۰۶۹	-	-	-	-	-	-	
۷	سوغات	۰.۰۹۷	-	-	-	-	-	-	-	-	مسجد	۰.۱۰۸	-	-	-	-	-	-	

الف: مرحله اول محاسبه Wj: که از ضرب وزن اولیه زیر معیارها در وزن معیارها به دست می‌آید (ردیف Wj جدول ۹).

ب: مرحله دوم: وزین کردن داده‌ها (جدول ۱۱).

ج: مرحله سوم: نرمالیزه کردن داده‌ها (جدول ۱۲).

د: مرحله چهارم: محاسبه وزن نهایی گزینه‌ها (جدول ۱۳ ستون وزن نهایی گزینه‌ها)

پس از وزن دهی و مقایسه زوجی معیارها و زیر معیارها، به تعیین وزن زیر معیارها و در صورت عدم وجود زیر معیار خود معیار در روستاهای هدف گردشگری استان (گزینه‌ها) اقدام و نتایج در جداول ۷ و ۹ ارائه گردید

برای به دست آوردن وزن نهایی گزینه‌ها نیاز به چند مرحله محاسبه دیگر دارد که عبارتند از

جدول ۹- مرحله اول در تحلیل سلسله مراتبی (AHP)

وزن (W _i)	گزینه	وزن معیار
۰.۰۲۱	روستای آتشگاه	۰.۰۹۳
۰.۰۲۱	"سزاقا سید"	۰.۰۷۵
۰.۰۱۶	"هوره"	۰.۰۲۸
۰.۱۷۸	"ده چشمه"	۰.۰۷۳
۰.۰۱۶	"شیخ علی خان"	۰.۰۷۳
۰.۰۲۱	"پایه چاد"	۰.۰۲۱
۰.۰۲۳	"درک"	۰.۰۲۳
۰.۰۲۳	"اورگان"	۰.۰۷۵
۰.۰۱۶	"دستگرد"	۰.۰۷۵
۰.۰۲۳	"چلوان"	۰.۰۲۳
۰.۱۳۹	"سوادجان"	۰.۰۲۳
۰.۱۱۹	"دیمه"	۰.۰۲۳
۰.۰۲۴	وزن معیار	۰.۰۲۴
۰.۰۲۴	گزینه	۰.۰۲۴
۰.۰۲۵	روستای آتشگاه	۰.۰۲۱
۰.۰۰۵	"سزاقا سید"	۰.۰۲۱
۰.۰۰۵	"هوره"	۰.۰۲۱
۰.۰۰۵	"ده چشمه"	۰.۰۲۱
۰.۰۰۵	"شیخ علی خان"	۰.۰۲۱
۰.۰۰۵	"پایه چاد"	۰.۰۲۱
۰.۰۰۵	"درک"	۰.۰۲۱
۰.۰۰۵	"اورگان"	۰.۰۲۱
۰.۰۰۵	"دستگرد"	۰.۰۲۱
۰.۰۰۵	"چلوان"	۰.۰۲۱
۰.۰۰۵	"سوادجان"	۰.۰۲۱
۰.۰۰۵	"دیمه"	۰.۰۲۱
۰.۰۲۴	وزن (W _i)	۰.۰۲۴
۰.۰۲۴	گزینه	۰.۰۲۴
۰.۰۲۵	روستای آتشگاه	۰.۰۲۱
۰.۰۰۵	"سزاقا سید"	۰.۰۲۱
۰.۰۰۵	"هوره"	۰.۰۲۱
۰.۰۰۵	"ده چشمه"	۰.۰۲۱
۰.۰۰۵	"شیخ علی خان"	۰.۰۲۱
۰.۰۰۵	"پایه چاد"	۰.۰۲۱
۰.۰۰۵	"درک"	۰.۰۲۱
۰.۰۰۵	"اورگان"	۰.۰۲۱
۰.۰۰۵	"دستگرد"	۰.۰۲۱
۰.۰۰۵	"چلوان"	۰.۰۲۱
۰.۰۰۵	"سوادجان"	۰.۰۲۱
۰.۰۰۵	"دیمه"	۰.۰۲۱
۰.۰۲۴	وزن (W _i)	۰.۰۲۴
۰.۰۲۴	گزینه	۰.۰۲۴
۰.۰۲۵	روستای آتشگاه	۰.۰۲۱
۰.۰۰۵	"سزاقا سید"	۰.۰۲۱
۰.۰۰۵	"هوره"	۰.۰۲۱
۰.۰۰۵	"ده چشمه"	۰.۰۲۱
۰.۰۰۵	"شیخ علی خان"	۰.۰۲۱
۰.۰۰۵	"پایه چاد"	۰.۰۲۱
۰.۰۰۵	"درک"	۰.۰۲۱
۰.۰۰۵	"اورگان"	۰.۰۲۱
۰.۰۰۵	"دستگرد"	۰.۰۲۱
۰.۰۰۵	"چلوان"	۰.۰۲۱
۰.۰۰۵	"سوادجان"	۰.۰۲۱
۰.۰۰۵	"دیمه"	۰.۰۲۱
۰.۰۲۴	وزن (W _i)	۰.۰۲۴
۰.۰۲۴	گزینه	۰.۰۲۴
۰.۰۲۵	روستای آتشگاه	۰.۰۲۱
۰.۰۰۵	"سزاقا سید"	۰.۰۲۱
۰.۰۰۵	"هوره"	۰.۰۲۱
۰.۰۰۵	"ده چشمه"	۰.۰۲۱
۰.۰۰۵	"شیخ علی خان"	۰.۰۲۱
۰.۰۰۵	"پایه چاد"	۰.۰۲۱
۰.۰۰۵	"درک"	۰.۰۲۱
۰.۰۰۵	"اورگان"	۰.۰۲۱
۰.۰۰۵	"دستگرد"	۰.۰۲۱
۰.۰۰۵	"چلوان"	۰.۰۲۱
۰.۰۰۵	"سوادجان"	۰.۰۲۱
۰.۰۰۵	"دیمه"	۰.۰۲۱
۰.۰۲۴	وزن (W _i)	۰.۰۲۴
۰.۰۲۴	گزینه	۰.۰۲۴
۰.۰۲۵	روستای آتشگاه	۰.۰۲۱
۰.۰۰۵	"سزاقا سید"	۰.۰۲۱
۰.۰۰۵	"هوره"	۰.۰۲۱
۰.۰۰۵	"ده چشمه"	۰.۰۲۱
۰.۰۰۵	"شیخ علی خان"	۰.۰۲۱
۰.۰۰۵	"پایه چاد"	۰.۰۲۱
۰.۰۰۵	"درک"	۰.۰۲۱
۰.۰۰۵	"اورگان"	۰.۰۲۱
۰.۰۰۵	"دستگرد"	۰.۰۲۱
۰.۰۰۵	"چلوان"	۰.۰۲۱
۰.۰۰۵	"سوادجان"	۰.۰۲۱
۰.۰۰۵	"دیمه"	۰.۰۲۱
۰.۰۲۴	وزن (W _i)	۰.۰۲۴
۰.۰۲۴	گزینه	۰.۰۲۴
۰.۰۲۵	روستای آتشگاه	۰.۰۲۱
۰.۰۰۵	"سزاقا سید"	۰.۰۲۱
۰.۰۰۵	"هوره"	۰.۰۲۱
۰.۰۰۵	"ده چشمه"	۰.۰۲۱
۰.۰۰۵	"شیخ علی خان"	۰.۰۲۱
۰.۰۰۵	"پایه چاد"	۰.۰۲۱
۰.۰۰۵	"درک"	۰.۰۲۱
۰.۰۰۵	"اورگان"	۰.۰۲۱
۰.۰۰۵	"دستگرد"	۰.۰۲۱
۰.۰۰۵	"چلوان"	۰.۰۲۱
۰.۰۰۵	"سوادجان"	۰.۰۲۱
۰.۰۰۵	"دیمه"	۰.۰۲۱
۰.۰۲۴	وزن (W _i)	۰.۰۲۴
۰.۰۲۴	گزینه	۰.۰۲۴
۰.۰۲۵	روستای آتشگاه	۰.۰۲۱
۰.۰۰۵	"سزاقا سید"	۰.۰۲۱
۰.۰۰۵	"هوره"	۰.۰۲۱
۰.۰۰۵	"ده چشمه"	۰.۰۲۱
۰.۰۰۵	"شیخ علی خان"	۰.۰۲۱
۰.۰۰۵	"پایه چاد"	۰.۰۲۱
۰.۰۰۵	"درک"	۰.۰۲۱
۰.۰۰۵	"اورگان"	۰.۰۲۱
۰.۰۰۵	"دستگرد"	۰.۰۲۱
۰.۰۰۵	"چلوان"	۰.۰۲۱
۰.۰۰۵	"سوادجان"	۰.۰۲۱
۰.۰۰۵	"دیمه"	۰.۰۲۱

جدول ۱۰- مرحله دوم در تحلیل سلسله مراتبی (AHP)

معیار	معیار ۱	معیار ۲	معیار ۳	معیار ۴	معیار ۵	معیار ۶	معیار ۷	معیار ۸	معیار ۹	معیار ۱۰	معیار ۱۱	معیار ۱۲	معیار ۱۳	معیار ۱۴	معیار ۱۵	معیار ۱۶	معیار ۱۷	معیار ۱۸	معیار ۱۹	معیار ۲۰	
روستای آتشگاه	۰.۰۰۰۲	۰.۰۰۰۲	۰.۰۰۰۲	۰.۰۰۰۲	۰.۰۰۰۲	۰.۰۰۰۲	۰.۰۰۰۲	۰.۰۰۰۲	۰.۰۰۰۲	۰.۰۰۰۲	۰.۰۰۰۲	۰.۰۰۰۲	۰.۰۰۰۲	۰.۰۰۰۲	۰.۰۰۰۲	۰.۰۰۰۲	۰.۰۰۰۲	۰.۰۰۰۲	۰.۰۰۰۲	۰.۰۰۰۲	۰.۰۰۰۲
"سراقا سید"	۰.۰۰۱۷	۰.۰۰۱۷	۰.۰۰۱۷	۰.۰۰۱۷	۰.۰۰۱۷	۰.۰۰۱۷	۰.۰۰۱۷	۰.۰۰۱۷	۰.۰۰۱۷	۰.۰۰۱۷	۰.۰۰۱۷	۰.۰۰۱۷	۰.۰۰۱۷	۰.۰۰۱۷	۰.۰۰۱۷	۰.۰۰۱۷	۰.۰۰۱۷	۰.۰۰۱۷	۰.۰۰۱۷	۰.۰۰۱۷	۰.۰۰۱۷
"هوره"	۰.۰۰۲۴	۰.۰۰۲۴	۰.۰۰۲۴	۰.۰۰۲۴	۰.۰۰۲۴	۰.۰۰۲۴	۰.۰۰۲۴	۰.۰۰۲۴	۰.۰۰۲۴	۰.۰۰۲۴	۰.۰۰۲۴	۰.۰۰۲۴	۰.۰۰۲۴	۰.۰۰۲۴	۰.۰۰۲۴	۰.۰۰۲۴	۰.۰۰۲۴	۰.۰۰۲۴	۰.۰۰۲۴	۰.۰۰۲۴	۰.۰۰۲۴
"ده چشمه"	۰.۰۰۳۴	۰.۰۰۳۴	۰.۰۰۳۴	۰.۰۰۳۴	۰.۰۰۳۴	۰.۰۰۳۴	۰.۰۰۳۴	۰.۰۰۳۴	۰.۰۰۳۴	۰.۰۰۳۴	۰.۰۰۳۴	۰.۰۰۳۴	۰.۰۰۳۴	۰.۰۰۳۴	۰.۰۰۳۴	۰.۰۰۳۴	۰.۰۰۳۴	۰.۰۰۳۴	۰.۰۰۳۴	۰.۰۰۳۴	۰.۰۰۳۴
"شیخ علی خان"	۰.۰۰۴۶	۰.۰۰۴۶	۰.۰۰۴۶	۰.۰۰۴۶	۰.۰۰۴۶	۰.۰۰۴۶	۰.۰۰۴۶	۰.۰۰۴۶	۰.۰۰۴۶	۰.۰۰۴۶	۰.۰۰۴۶	۰.۰۰۴۶	۰.۰۰۴۶	۰.۰۰۴۶	۰.۰۰۴۶	۰.۰۰۴۶	۰.۰۰۴۶	۰.۰۰۴۶	۰.۰۰۴۶	۰.۰۰۴۶	۰.۰۰۴۶
"پایه چاه"	۰.۰۰۵۸	۰.۰۰۵۸	۰.۰۰۵۸	۰.۰۰۵۸	۰.۰۰۵۸	۰.۰۰۵۸	۰.۰۰۵۸	۰.۰۰۵۸	۰.۰۰۵۸	۰.۰۰۵۸	۰.۰۰۵۸	۰.۰۰۵۸	۰.۰۰۵۸	۰.۰۰۵۸	۰.۰۰۵۸	۰.۰۰۵۸	۰.۰۰۵۸	۰.۰۰۵۸	۰.۰۰۵۸	۰.۰۰۵۸	۰.۰۰۵۸
"دزک"	۰.۰۰۶۹	۰.۰۰۶۹	۰.۰۰۶۹	۰.۰۰۶۹	۰.۰۰۶۹	۰.۰۰۶۹	۰.۰۰۶۹	۰.۰۰۶۹	۰.۰۰۶۹	۰.۰۰۶۹	۰.۰۰۶۹	۰.۰۰۶۹	۰.۰۰۶۹	۰.۰۰۶۹	۰.۰۰۶۹	۰.۰۰۶۹	۰.۰۰۶۹	۰.۰۰۶۹	۰.۰۰۶۹	۰.۰۰۶۹	۰.۰۰۶۹
"اورگان"	۰.۰۰۸۱	۰.۰۰۸۱	۰.۰۰۸۱	۰.۰۰۸۱	۰.۰۰۸۱	۰.۰۰۸۱	۰.۰۰۸۱	۰.۰۰۸۱	۰.۰۰۸۱	۰.۰۰۸۱	۰.۰۰۸۱	۰.۰۰۸۱	۰.۰۰۸۱	۰.۰۰۸۱	۰.۰۰۸۱	۰.۰۰۸۱	۰.۰۰۸۱	۰.۰۰۸۱	۰.۰۰۸۱	۰.۰۰۸۱	۰.۰۰۸۱
"دستگرد"	۰.۰۰۹۳	۰.۰۰۹۳	۰.۰۰۹۳	۰.۰۰۹۳	۰.۰۰۹۳	۰.۰۰۹۳	۰.۰۰۹۳	۰.۰۰۹۳	۰.۰۰۹۳	۰.۰۰۹۳	۰.۰۰۹۳	۰.۰۰۹۳	۰.۰۰۹۳	۰.۰۰۹۳	۰.۰۰۹۳	۰.۰۰۹۳	۰.۰۰۹۳	۰.۰۰۹۳	۰.۰۰۹۳	۰.۰۰۹۳	۰.۰۰۹۳
"چوان"	۰.۰۰۹۳	۰.۰۰۹۳	۰.۰۰۹۳	۰.۰۰۹۳	۰.۰۰۹۳	۰.۰۰۹۳	۰.۰۰۹۳	۰.۰۰۹۳	۰.۰۰۹۳	۰.۰۰۹۳	۰.۰۰۹۳	۰.۰۰۹۳	۰.۰۰۹۳	۰.۰۰۹۳	۰.۰۰۹۳	۰.۰۰۹۳	۰.۰۰۹۳	۰.۰۰۹۳	۰.۰۰۹۳	۰.۰۰۹۳	۰.۰۰۹۳
"سوادجان"	۰.۰۰۹۳	۰.۰۰۹۳	۰.۰۰۹۳	۰.۰۰۹۳	۰.۰۰۹۳	۰.۰۰۹۳	۰.۰۰۹۳	۰.۰۰۹۳	۰.۰۰۹۳	۰.۰۰۹۳	۰.۰۰۹۳	۰.۰۰۹۳	۰.۰۰۹۳	۰.۰۰۹۳	۰.۰۰۹۳	۰.۰۰۹۳	۰.۰۰۹۳	۰.۰۰۹۳	۰.۰۰۹۳	۰.۰۰۹۳	۰.۰۰۹۳
"دایبه"	۰.۰۰۹۳	۰.۰۰۹۳	۰.۰۰۹۳	۰.۰۰۹۳	۰.۰۰۹۳	۰.۰۰۹۳	۰.۰۰۹۳	۰.۰۰۹۳	۰.۰۰۹۳	۰.۰۰۹۳	۰.۰۰۹۳	۰.۰۰۹۳	۰.۰۰۹۳	۰.۰۰۹۳	۰.۰۰۹۳	۰.۰۰۹۳	۰.۰۰۹۳	۰.۰۰۹۳	۰.۰۰۹۳	۰.۰۰۹۳	۰.۰۰۹۳
مجموع	۰.۰۰۴۰	۰.۰۰۴۰	۰.۰۰۴۰	۰.۰۰۴۰	۰.۰۰۴۰	۰.۰۰۴۰	۰.۰۰۴۰	۰.۰۰۴۰	۰.۰۰۴۰	۰.۰۰۴۰	۰.۰۰۴۰	۰.۰۰۴۰	۰.۰۰۴۰	۰.۰۰۴۰	۰.۰۰۴۰	۰.۰۰۴۰	۰.۰۰۴۰	۰.۰۰۴۰	۰.۰۰۴۰	۰.۰۰۴۰	۰.۰۰۴۰

جدول ۱۱- مرحله سوم در تحلیل سلسله مراتبی (AHP)

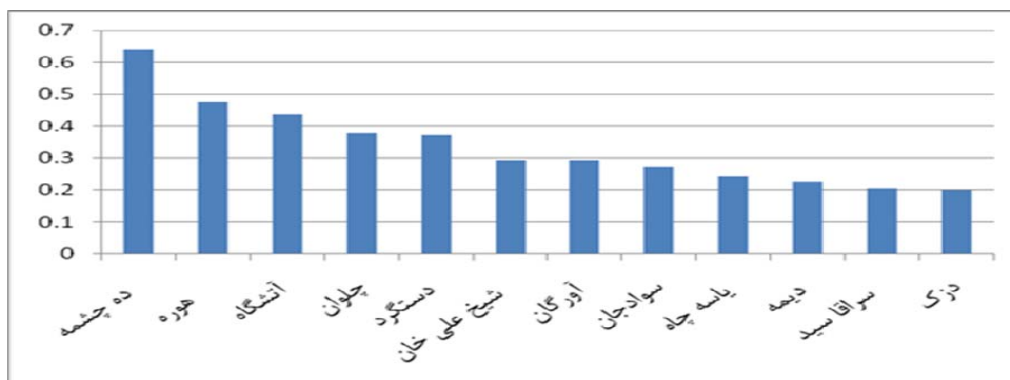
ردیف	معیار	تجزیه	روستای آتشگاه	"سرافا سید"	"هوره"	"ده چشمه"	"شیخ علی خان"	"یاسه چاه"	"دزک"	"اورگان"	"دستگرد"	"چلوان"	"سوادجان"	"دیمه"
۱	معیار	تجزیه	۰.۰۸۲	۰.۰۹۱۶	۰.۱۵۸	۰.۱۵۸	۰.۰۹۱۶	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲
۲	معیار	تجزیه	۰.۰۸۲	۰.۰۹۱۶	۰.۱۵۸	۰.۱۵۸	۰.۰۹۱۶	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲
۳	معیار	تجزیه	۰.۰۸۲	۰.۰۹۱۶	۰.۱۵۸	۰.۱۵۸	۰.۰۹۱۶	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲
۴	معیار	تجزیه	۰.۰۸۲	۰.۰۹۱۶	۰.۱۵۸	۰.۱۵۸	۰.۰۹۱۶	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲
۵	معیار	تجزیه	۰.۰۸۲	۰.۰۹۱۶	۰.۱۵۸	۰.۱۵۸	۰.۰۹۱۶	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲
۶	معیار	تجزیه	۰.۰۸۲	۰.۰۹۱۶	۰.۱۵۸	۰.۱۵۸	۰.۰۹۱۶	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲
۷	معیار	تجزیه	۰.۰۸۲	۰.۰۹۱۶	۰.۱۵۸	۰.۱۵۸	۰.۰۹۱۶	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲
۸	معیار	تجزیه	۰.۰۸۲	۰.۰۹۱۶	۰.۱۵۸	۰.۱۵۸	۰.۰۹۱۶	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲
۹	معیار	تجزیه	۰.۰۸۲	۰.۰۹۱۶	۰.۱۵۸	۰.۱۵۸	۰.۰۹۱۶	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲
۱۰	معیار	تجزیه	۰.۰۸۲	۰.۰۹۱۶	۰.۱۵۸	۰.۱۵۸	۰.۰۹۱۶	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲
۱۱	معیار	تجزیه	۰.۰۸۲	۰.۰۹۱۶	۰.۱۵۸	۰.۱۵۸	۰.۰۹۱۶	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲
۱۲	معیار	تجزیه	۰.۰۸۲	۰.۰۹۱۶	۰.۱۵۸	۰.۱۵۸	۰.۰۹۱۶	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲
۱۳	معیار	تجزیه	۰.۰۸۲	۰.۰۹۱۶	۰.۱۵۸	۰.۱۵۸	۰.۰۹۱۶	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲
۱۴	معیار	تجزیه	۰.۰۸۲	۰.۰۹۱۶	۰.۱۵۸	۰.۱۵۸	۰.۰۹۱۶	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲
۱۵	معیار	تجزیه	۰.۰۸۲	۰.۰۹۱۶	۰.۱۵۸	۰.۱۵۸	۰.۰۹۱۶	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲
۱۶	معیار	تجزیه	۰.۰۸۲	۰.۰۹۱۶	۰.۱۵۸	۰.۱۵۸	۰.۰۹۱۶	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲
۱۷	معیار	تجزیه	۰.۰۸۲	۰.۰۹۱۶	۰.۱۵۸	۰.۱۵۸	۰.۰۹۱۶	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲
۱۸	معیار	تجزیه	۰.۰۸۲	۰.۰۹۱۶	۰.۱۵۸	۰.۱۵۸	۰.۰۹۱۶	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲
۱۹	معیار	تجزیه	۰.۰۸۲	۰.۰۹۱۶	۰.۱۵۸	۰.۱۵۸	۰.۰۹۱۶	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲
۲۰	معیار	تجزیه	۰.۰۸۲	۰.۰۹۱۶	۰.۱۵۸	۰.۱۵۸	۰.۰۹۱۶	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲	۰.۰۸۲

بر اساس محاسبات صورت گرفته ۱۲ روستای هدف گردشگری امتیازبندی گردیدند (جدول ۱۳ و شکل ۲)

جدول ۱۳- امتیاز و اولویت سرمایه‌گذاری در روستاهای هدف استان

نام روستا	روستای آتشگاه	سراقاسید	هوره	ده چشمه	شیخ علیخان	یاسه چاه	دزک	آورگان	دستگرد	چلوان	سوادجان	دیمه
وزن	۴۳۳۵۲	۲۰۴۴	۴۷۷۳	۶۳۸۴	۲۹۴۰	۲۴۲۶	۱۹۹۳	۲۶۱۹	۳۷۲۵	۳۷۶۹	۲۷۱۹	۲۷۷۲
اولویت	۳	۱۱	۲	۱	۶	۱۰	۱۲	۷	۵	۴	۹	۸

شکل ۲- نمودار اولویت‌های روستاهای هدف گردشگری استان چهارمحال و بختیاری

است. گردشگری به عنوان یکی از محورهای توسعه استان چهارمحال و بختیاری متکی بر طبیعت گردی و گردشگری روستایی است. انتخاب روستاهای هدف گردشگری از جمله این اقدامات است. بر اساس مطالعات صورت گرفته در خصوص ۱۲ روستای هدف گردشگری استان اولویت‌های توسعه گردشگری بر اساس ۹ معیار مورد بررسی قرار گرفت در میان معیارهای انتخابی و بر اساس نظر کارشناسان معیار جاذبه‌های گردشگری روستاها با کسب امتیاز (۳۴۴۴) بیشترین تاثیر را بر اولویت‌بندی روستاها داشته بنابراین، فرضیه نخست اثبات گردید؛ همچنین روستای ده چشمه با جاذبه‌های گردشگری طبیعی چون غار، چشمه و آبشار گردشگاه پیرغار در بین ۱۲ روستای مصوب هدف گردشگری استان بیشترین

بر اساس محاسبات صورت گرفته اولویت‌های روستاهای هدف گردشگری استان به ترتیب عبارتند از: ده چشمه، هوره، آتشگاه، چلوان، دستگرد امامزاده، شیخ علیخان، آورگان، سوادجان، یاسه‌چاه، دیمه، سراقاسید و دزک که باید مورد توجه برنامه‌ریزان گردشگری استان به منظور سرمایه‌گذاری قرار گیرند.

۴- نتیجه‌گیری

گردشگری روستایی و به ویژه اکوتوریسم یکی از شیوه‌های تسریع توسعه و پیشرفت روستاها بوده چنانچه با آگاهی و دانش مناطق گردشگری روستایی انتخاب شوند می‌تواند منجر به توسعه همه جانبه و پایدار روستا گردد. تشخیص اولویت‌های گردشگری روستایی با توجه به محدودیت‌های منابع مالی و اقتصادی از بنیادی‌ترین اقدامات در این خصوص

منابع

- امتیاز (۶۳۸۴). را به دست آورد بنابراین، فرضیه دوم تحقیق نیز اثبات شد و بهترین شرایط را برای سرمایه‌گذاری به منظور فراهم کردن زیرساخت‌ها نشان داد روستای هوره با جاذبه‌های چون رودخانه زاینده‌رود و باغستان‌های اطراف روستا، روستای آتشگاه با جاذبه‌های گردشگری طبیعی، آبشار آتشگاه به عنوان یکی از طولانی‌ترین آبشارهای کشور، روستای چلوان با جاذبه‌های گردشگری ساحل زیبای رودخانه زاینده‌رود، روستای دستگرد امامزاده با جاذبه مذهبی امامزاده دستگرد، روستای شیخ علیخان با جاذبه طبیعی آبشار، ارتفاعات زرد کوه و یخچال‌های آن، روستای اورگان با چشم انداز طبیعی تالاب بین‌المللی چغاخور، روستاهای سوادجان و یا سه‌چا با جاذبه طبیعی ساحل زاینده‌رود و باغ‌های مصفای اطراف آنها، روستای دیمه با جاذبه طبیعی چشمه دیمه، روستای سرآقا سید با چشم انداز فرهنگی و معماری منحصر به فرد و در نهایت، روستای دزک با جاذبه تاریخی قلعه دزک، به این ترتیب جاذبه‌های طبیعت‌گردی، مذهبی و تاریخی فرهنگی به ترتیب بهترین جاذبه‌های گردشگری روستاهای استان هستند که برای تسریع در توسعه باید مورد توجه برنامه‌ریزان قرار گیرد.
- آهنجیده، اسفندیار، (۱۳۸۶)، تاریخ و تمدن چهارمحال و بختیاری، انتشارات آهنجیده
- اردستانی، محسن، (۱۳۸۷)، مبانی گردشگری روستایی، انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.
- افتخاری، رکن‌الدین و مهدوی، عبدالرضا، (۱۳۸۵)، راهکارهای توسعه گردشگری روستایی (نمونه موردی دهستان لواسان کوچک) با استفاده از مدل SWOT، مجله مدرس، انتشارات دانشگاه تربیت مدرس، شماره ۴۵.
- بمانیان محمدرضا، پورجعفر محمدرضا، محمودی نژادهای، (۱۳۸۸)، ارایه مدل پیشنهادی جهت پیاده سازی گردشگری الکترونیک در طرح‌های توسعه گردشگری روستایی (بررسی تطبیقی و ارایه مدل پیشنهادی با توجه به شرایط معاصر ایران)، مجله مدیریت شهری، بهار ۱۳۸۸.
- تقوایی، مسعود و همکاران، (۱۳۸۹)، ارزیابی و مکان‌یابی بازارهای روز شهر اصفهان با استفاده از روش تحلیل سلسله مراتبی، مجله جغرافیا و توسعه، شماره ۱۹، پائیز ۱۳۸۹.
- سیدعلی پور سیدخلیل، قبالی ناصر، بخشنده نصرت عباس (۱۳۸۹)، مدیریت گردشگری روستایی و نقش آن در توسعه روستایی (مطالعه موردی: روستاهای استان سمنان)، پژوهشگر مدیریت، پاییز ۱۳۸۹.

توابع شهرستان شهرکرد استان چهارمحال و بختیاری)، فصلنامه علوم اجتماعی زمستان ۱۳۸۷.

جولیا شاریلی، ریچارد، گردشگری روستایی، منشی‌زاده رحمت‌الله و فاطمه، نصیری، نشرمنشی، ۱۳۸۰.

عزیزی، محمد مهدی و احمد، خلیلی، (۱۳۸۸): ارزیابی الگوپذیری استخوان بندی بافت‌های روستایی ایران در طرح‌های هادی، بر اساس مدل فرایند تحلیل سلسله مراتبی AHP، پژوهش‌های جغرافیای انسانی، شماره ۶۷، بهار ۱۳۸۸.

عشوری، پروانه و شهرزاد فریادی، (۱۳۸۹)، ارزیابی توانایی مناطق طبیعت‌گردی با استفاده از روش‌های تجزیه و تحلیل چند معیاره مطالعه موردی دهستان لواسان کوچک، محیط‌شناسی، سال سی و ششم، شماره ۵۵، پاییز ۸۹، صفحه ۱ تا ۱۲.

فنی، زهره و علی، محمدنژاد، (۱۳۸۹)، نقش مدیریت شهری در توسعه گردشگری (مطالعه موردی: شهر رامسر)، مجله مطالعات جهانگردی، شماره ۱۱ و ۱۲، تابستان ۱۳۸۹.

قادری، زاهد، (۱۳۸۳)، اصول توسعه پایدار گردشگری روستایی، انتشارات سازمان شهرداریها و دهیاری‌ها.

قدسی‌پور، حسن، (۱۳۸۷)، فرایند تحلیل سلسله مراتبی، تهران، انتشارات دانشگاه صنعتی امیرکبیر.

حیدری چیان، رحیم، (۱۳۸۷)، مبانی برنامه‌ریزی صنعت گردشگری، انتشارات سمت.

ختیایی، محمود و همکاران، (۱۳۸۷)، اندازه‌گیری کارایی هتل‌های شهر تهران با استفاده از روش تحلیل پوششی داده‌ها، فصلنامه پژوهش‌های اقتصادی، سال هشتم، شماره دوم، تابستان ۱۳۸۷.

خورشید دوست، علی محمد و زهرا، عادل، (۱۳۸۸): استفاده از فرایند تحلیل سلسله مراتبی برای یافتن مکان بهینه دفن زباله (مطالعه موردی شهر بناب)، مجله محیط‌شناسی، سال سی و پنجم، شماره ۵۰، تابستان ۱۳۸۸.

راسق قزلباش سلیمان (۱۳۸۹): گردشگری روستایی و لزوم توجه به آن در برنامه‌های توسعه و آبادانی روستاها، مسکن و محیط روستا بهار ۱۳۸۹.

رضوانی، محمدرضا، (۱۳۸۷): توسعه گردشگری روستایی با رویکرد گردشگری پایدار، انتشارات دانشگاه تهران.

زاهدی، شمس‌السادات، (۱۳۸۵): مبانی اکوتوریسم (با تأکید بر محیط زیست)، چاپ اول، تهران: انتشارات دانشگاه علامه طباطبایی.

زیاری، کرامت‌الله، (۱۳۸۸)، اصول و روش‌های برنامه‌ریزی منطقه‌ای، موسسه انتشارات دانشگاه تهران.

طالب مهدی، محمدخان خیرآبادی مینا، (۱۳۸۷)، عوامل موثر در توسعه گردشگری روستایی (روستاهاى حاشیه‌زاینده رود بخش سامان از

- Bender, M.Y. 2008. Developmant of criteria and indicators for evaluating forest- based ecotourism destination: Adelphi study. M.Sc. thesis of West Virginia University. 14p.
- Bowen. W.M (1990): Subjective judgments and Data Environment Analysis in Site Selection Computer, Environment and Urban Systems, Vol, 14, pp, 133-144.
- Bowen, William. M (1993): AHP: Multiple Criteria Evaluation, in Klosterman R. et al, Spreadsheet models for urban and regional analysis, New Brunswick: center for urban policy Research.
- Chiang Lee, Chien and Chung- Ping Chang (2008): Tourism development and economic growth: A closer look at panels, tourism management 29.
- Deng ,Jinyang, King, Brian and Thomas, Bauer (2002): Evaluation natural attractions for tourism, Annals of Tourism Research, Vol. 29, No. 2, pp. 422-438, 2002- 2002 Elsevier Science Ltd. All rights reserved. Printed in Great Britain www.elsevier.com/locate/atoures
- Dey, P.K, Ramcharan, E.K (2000): Analytic hierarchy process helps select site for limestone quarry expalision in Barbados. Journal of Environmental management.
- Harrison, D., & Schipani, S. (2007): Lao Tourism and Poverty Alleviation: Community-Based Tourism and the Private Sector. Current Issues in Tourism, 10(2/3), 194-230.
- Huang, M. et al. 2006. comprehensive evaluation of eco-tourism resources in Yinhun forest region of northeast china. Ying Yong Sheng Tai Xue Bao, 17(11):2163-9
- Jia, Li, Hong, Gan and Shengkui, Cheng (2007): Evaluation of regional tourism competitiveness: a case study of southwest China, Ecological Economy (2007)3:393-404
- قربانی، رسول (۱۳۷۴)، ارزیابی طرح جامع ارومیه، وزارت کشور، مرکز مطالعات برنامه ریزی شهری، تهران.
- کاظمی، مهدی، (۱۳۸۵)، مدیریت گردشگری، تهران، انتشارات سمت.
- مافی، عزت اله، سقایی، مهدی، (۱۳۸۷)، تحلیلی بر گردشگری روستایی در پیرامون کلان شهرها (مطالعه موردی: کلان شهر مشهد)، مجله جغرافیا و توسعه ناحیه ای بهار و تابستان ۱۳۸۷.
- مجنونیان، هنریک، (۱۳۷۴)، مباحثی پیرامون پارک‌ها، فضای سبز و تفرجگاه‌ها، سازمان پارک‌ها و فضای سبز شهری تهران.
- معین، محمد، (۱۳۷۱)، لغت نامه معین، انتشارات امیر کبیر.
- میرزایی رحمت، (۱۳۸۸): تاثیر توسعه گردشگری روستایی بر اشتغال در منطقه اورامانات کرمانشاه، مجله روستا و توسعه زمستان ۱۳۸۸.
- میرکتولی جعفر، مصدقی راضیه، (۱۳۸۸)، بررسی وضعیت گردشگری روستایی و نقش آن در رونق صنایع دستی مورد دهستان استرآباد جنوبی، شهرستان گرگان، مجله مطالعات و پژوهش‌های شهری منطقه‌ای، زمستان ۱۳۸۹.
- Bertolini. M, M, Braglia (2006): Application of the AHP Metodology in Making a Propozal for a Public Work Contract, 17 january, International Journal of Project Management, Volume 24, Issue 5, Pages 422-430.

Priskin, j.2001, Assessment of natural resources for natur-based tourism: the case of the central cost region of West Australia. Landscape and urban planning, 22 (6):637-648

Shaw, G and D, Wheeler (1985): Statistical techniques in Geographical Analysis, Dublin. Jhon wiely & Sons press.

Law, Christopher (1996): urban tourism attraction visitors to larg cities, Mansell. Poblising Limited, London.

Saaty, Thomas.L (2006-2008): Relative Measurment and its Generalization in Decision Making: Why Pairwise Comparisons are Central in Mathematics for the Measurement of Intangible Factors-The Analytic Hierarchy/Net work Process.

Archive of SID